

228.72.321(02)
0-79

ОСЬМЬОРКІНА НАТАЛЯ МИХАЙЛІВНА

**МЕХАНІЗМИ
УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ
ВИРОБНИЧО-ГОСПОДАРСЬКОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ МАЛИХ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ
ПІДПРИЄМСТВ**

0-79

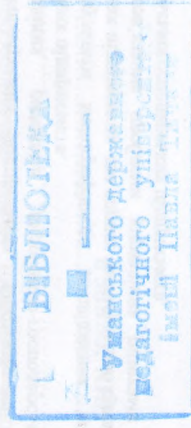
Міністерство освіти і науки України
Уманський державний педагогічний університет імені Павла
Тичини

333(с2)

ОСЬМЬОРКІНА НАТАЛІА МИХАЙЛІВНА

**МЕХАНІЗМИ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ
ВИРОБНИЧО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
МАЛИХ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ
ПІДПРИЄМСТВ**

e 461814

Умань - 2016

Рекомендовано до друку рішенням вченої ради Навчально-наукового інституту економіки та бізнес-освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (протокол №7 від 31 березня 2016 року)

Рецензенти:

Чирва Ольга Григорівна, доктор економічних наук, професор, в. о. завідувача кафедри фінансів, обліку та економічної безпеки Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

Олійник Катерина Андріївна, кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедри маркетингу та управління бізнесом Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

Осьмьоркіна Н.М.

Механізми управління ризиками виробничо-господарської діяльності малих сільськогосподарських підприємств : моногр. / Н. М. Осьмьоркіна. – Умань : Видавничо-поліграфічний центр «Візаві», 2016. – 162 с.

Монографію присвячено теорії та практиці управління ризиками виробничо-господарської діяльності малих сільськогосподарських підприємств. Досліджено тенденції використання інструментів ризик-менеджменту малими сільськогосподарськими підприємствами та обсяги й можливості інституційної підтримки основної діяльності малих сільськогосподарських підприємств. Обрунтовано напрями удосконалення механізмів управління ризиками виробничо-господарської діяльності малих сільськогосподарських підприємств.

Основні результати монографічного дослідження впроваджено у практику сільськогосподарських підприємств, що сприяє застосуванню сучасних підходів до вивчення та практичного розв'язання проблеми управління ризиками виробничо-господарської діяльності малих сільськогосподарських підприємств.

УДК 330.341.1: 631.1.017.3
ББК 65.9(4Укр)321

© Осьмьоркіна Н. М., 2016

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ВИРОБНИЧО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЛИХ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	7
1.1 Економічна сутність та інструментарій ризик-менеджменту малих сільськогосподарських підприємств.....	7
1.2. Роль страхового захисту в системі управління ризиками основної діяльності підприємств.....	15
1.3. Методичні засади оцінки ефективності застосування засобів страхового захисту результатів виробничо-господарської діяльності підприємств.....	35
РОЗДІЛ 2. ТЕНДЕНЦІ ТА ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ МЕХАНІЗМІВ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ДІЯЛЬНОСТІ МАЛИХ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	52
2.1. Аналіз формування ринку страхових послуг для аграрних підприємств.....	52
2.2. Тенденції використання інструментів ризик-менеджменту малими сільськогосподарськими підприємствами.....	71
2.3. Інституційна підтримка основної діяльності малих сільськогосподарських підприємств.....	84
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ВИРОБНИЧО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЛИХ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	97
3.1. Інституційні засади розвитку та впорядкування системи підтримки діяльності сільськогосподарських товаровиробників.....	97
3.2. Зарубіжний досвід страхування малих сільськогосподарських підприємств.....	115
3.3. Механізм управління ризиками малих сільськогосподарських підприємств.....	125
ПІСЛЯМОВА.....	136
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	139

ПЕРЕДМОВА

Підвищення економічної ефективності виробничо-господарської діяльності сільськогосподарських підприємств незалежно від їх масштабів є запорукою стабілізації розвитку аграрного сектора національної економіки. Структура вітчизняного аграрного виробництва, його дискретність та характер вирішення питань імплементації відносин власності та розмаїття організаційно-правових форм ведення бізнесу зумовили концентрацію значної частки площ сільськогосподарських угідь та інших ресурсів виробництва у малих сільськогосподарських підприємств. При цьому незначні розміри малих сільськогосподарських підприємств та масштаби їх виробництва, з одного боку, спрощують формування та реалізацію конкурентних переваг за рахунок більшої гнучкості управлінських та виробничих систем вказаних підприємств, а з іншого боку, значно підвищують ризикованість виробничо-господарської діяльності через більшу чутливість зазначених систем до змін у зовнішньому середовищі. Це вимагає напрацювання специфічних підходів до управління ризиками малих сільськогосподарських підприємств. Вказані підходи мають ґрунтуватися на результатах всебічного теоретичного аналізу, методичного пророблення та прикладного опрацювання й оцінки результативності застосування інструментів ризик-менеджменту підприємств із виявленням найбільш дієвих елементів механізму управління ризиками.

Розгляду в наукових дослідженнях проблемних питань управління ризиками основної діяльності аграрних підприємств присвячені наукові праці Березівського П.С., Борисової В.А., Варанлія З.С., Зинов'єва Ф.В., Гришової І.Ю., Дем'яненка М.Я., Крюкової І.О., Красноручького О.О., Фурмана В.М., Чирви О.Г., Шпикulyка О.Г., Шолойко А.С., Шинкаренка Р., Шабатури Т.С. та багатьох інших. Втім, не дивлячись на багатогранність розглянутих вказаними авторами питань ризик-менеджменту та імплементації його інструментарію аграрними підприємствами, значна кількість з них залишаються недостатньо вирішеними теоретично та методично обґрунтованими. Зокрема, це стосується питань побудови механізмів управління ризиками різних за масштабами аграрних підприємств.

Основною метою монографічного дослідження є

обґрунтування теоретично-методичних засад та розробка практичних рекомендацій щодо формування механізмів управління ризиками виробничо-господарської діяльності малих сільськогосподарських підприємств. Відповідно до визначеної мети основними задачами є:

- дослідити теоретичні засади ризик-менеджменту та сформулювати тлумачення економічної сутності поняття «інструментарій ризик-менеджменту підприємства»;
- обґрунтувати напрями розвитку ризик-менеджменту аграрних підприємств на основі узагальнення зарубіжного та вітчизняного досвіду;
- розробити концепцію побудови та функціонування механізму управління ризиками малих сільськогосподарських підприємств;
- запропонувати методичні засади оцінки ефективності використання інструментів управління ризиками малими сільськогосподарськими підприємствами;
- удосконалити науково-методичний підхід до організації використання інструментарію страхування ризику діяльності малих сільськогосподарських підприємств;

- визначити та обґрунтувати організаційно-економічні засад залучення інструментів управління ризиками виробничо-господарської діяльності малих сільськогосподарських підприємств;

- обґрунтувати напрями інституційного регулювання та підтримки функціонування механізмів передачі ризиків діяльності малих сільськогосподарських підприємств страховим організаціям.

Теоретичною та методологічною основою монографії є діалектичний метод пізнання, основні положення економічної теорії, наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених щодо управління ризиками аграрних підприємств, зокрема, страхового захисту результатів їх виробничо-господарської діяльності. У процесі монографічного дослідження було використано такі методи та прийоми: абстрактно-логічний (при здійсненні теоретичних узагальнень питань побудови механізмів управління ризиками підприємств); математичного вирівнювання динамічних рядів (визначення тенденцій зміни економічних показників), розрахунково-конструктивного методу (визначення показників ефективності залучення страхових інструментів при підвищенні

рівня економічної ефективності основної діяльності малих сільськогосподарських підприємств) та ін.

Інформаційною базою монографічного дослідження стали законодавчі акти України, нормативні й правові акти органів виконавчої влади, статистичні дані Державної служби статистики України, первинні дані підприємств аграрної сфери, результати власних досліджень автора.

РОЗДІЛ I ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ВИРОБНИЧО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЛИХ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

1.1. Економічна сутність та інструментарій ризик-менеджменту малих сільськогосподарських підприємств

На початку 90-х років минулого століття розпочинаються економічні зміни в аграрному секторі, результативність здійснення яких визначатиме розвиток народного господарства держави в подальшому. Саме на цьому етапі, якому притаманний вплив світових кризових шоків, і розпочинається попередній етап подальших реформаций через напрамки прийняття концепцій, проєктів, нормативів тощо. Реформування аграрного комплексу природно залежить від перетворення суспільної організаційно-економічної архітектури та інноваційної стратегії ринкового піднесення із формуванням бізнес-простору.

Господарське реформування – це перетворення господарських зв'язків, результатом якого є створення різноманітних економічних суб'єктів будь-якої організаційної форми господарських в сільських територіях.

Сучасній господарській аграрній реформі притаманний свій еволюційний розвиток, первинні зародки якого розпочалися за часів набуття Україною незалежності. На початку 90-х років минулого століття в Україні існувало 2092 селянських (фермерських) господарств, що заснувалися відповідно до вимог нового законодавства та отримали юридичного права володіти землею.

Пріоритетним напрямком виконання суспільно-економічного аграрного перетворення є посилення та запровадження робочої сили сільських територій до створення фермерських господарств як представників малого підприємницького сектору. Зазначена реформа розпочалася ще в кінці 80-х років минулого століття, так званої радянської трансформації. Ще до прийняття рішення щодо ринкової перебудови в Україні функціонувало більше, ніж 2 тисячі, кількість яких вже на першому етапі ринкової реформування стрімко нарощувалася, а саме в 7 разів у 1992 році, та вдвічі в 1993 році [1, с. 143].